

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i>	
ІСТОРИЗМ ЯК ПРИНЦИП ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	455
<i>Мишак Дмитро Едуардович</i>	
УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	458
<i>Пришєдько Олександр Леонідович</i>	
ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	460
<i>Ренкас Анастасія Анатоліївна</i>	
СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	461
<i>Філімонов Микита Володимирович</i>	
ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ ВЕБ-САЙТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	463
<i>Якових Євген Володимирович</i>	
ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ D КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	465

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Др'юмін Віктор Миколайович</i>	
ПОЛЕМОЛОГІЯ ТА ВІЙНА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ РАКУРС	468
<i>Мандриченко Жанна Василівна</i>	
ДО ПИТАННЯ ЩОДО УМОВ БУДІВЕЛЬНОЇ АМНІСТІЇ В УКРАЇНІ	471
<i>Melnychuk Tetiana Volodymyrivna</i>	
ORGANISED CRIME IN POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: MAPPING THE RISKS	473
<i>Федчун Наталія Олександрівна</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ	475
<i>Цитряк Віктор Ярославович</i>	
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРШИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ ТА СИСТЕМ	477
<i>Альбеценко Олексій Станіславович</i>	
СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОМПАНІЙ	480

СЕКЦІЯ 12. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

<i>Аркуша Лариса Ігорівна, Д'ячкова Марія Олегівна</i>	
РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	482
<i>Тіщенко Валерій Володимирович</i>	
ВОЄННА КРИМІНАЛІСТИКА: ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ	484
<i>Загородній Віктор Євстафійович, Чумак Сергій Прокопійович</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	486
<i>Ващук Олеся Петрівна</i>	
ЩОДО МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ СЛІДЧОГО	489
<i>Подобний Олександр Олександрович</i>	
УТОЧНЕННЯ ТИПОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	491
<i>Самойленко Олена Анатоліївна</i>	
ЩОДО ТАКТИКИ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	494
<i>Цехан Дмитро Миколайович</i>	
КРИМІНАЛЬНА КАР'ЄРА: ОКРЕМІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ	495
<i>Каркоцький Іван Олексійович</i>	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТУ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС СУДОВОГО СЛІДСТВА	498
<i>Серафимов Олександр Миколайович</i>	
ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗУМІННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	500
<i>Белік Лариса Степанівна</i>	
ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	502

7. Моїсєєв О. М. Процесуальне значення допиту експерта. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. Харків, 2009. Вип. 9. С. 120–126.

Ключові слова: судовий розгляд, експерт, допит експерта, висновок експерта, докази, джерела доказів.
Keywords: trial, expert, expert interrogation, expert opinion, evidence, sources of evidence.

Серафимов Олександр Миколайович

Керівник Херсонської спеціалізованої прокуратури у сфері оборони Південного регіону

ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗУМІННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Сучасні соціально-економічні, політичні та воєнні умови, в яких доводиться функціонувати українському суспільству, обумовили виникнення нової безпекової загрози, пов'язаної зі злочинною діяльністю організованих злочинних угруповань, які діють на території ведення бойових дій. Для розробки дієвих тактичних та методичних рекомендацій зі здійснення виявлення та розслідування таких проявів організованої злочинності важливим є розуміння її сутності та специфіки.

Такі вітчизняні вчені-криміналісти, як Л. І. Аркуша, В. П. Бахін, В. Д. Берназ, П. Д. Біленчук, А. Ф. Волобуєв, О. Ф. Долженков, В. А. Журавель, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. О. Ковалова, А. В. Кофанов, В. В. Лисенко, Г. А. Матусовський, Р. Л. Степанюк, В. В. Тищенко, Д. М. Цехан, Ю. М. Чорноус, В. М. Шевчук, В. Ю. Шепітько, Б. В. Щур та деякі інші у своїх наукових працях неодноразово зверталися до дослідження сутності організованої злочинної діяльності та характеристики різних типів злочинних угруповань, їх структури. Проте питання злочинної діяльності організованих груп, що діють на територіях ведення бойових дій, досі залишається недослідженим.

Аналіз наукових криміналістичних джерел дозволяє констатувати, що вчені оперують різними поняттями для позначення протиправної діяльності організованих злочинних угруповань, зокрема: злочини, що вчиняються злочинними угрупованнями [10]; організована злочинність [2]; злочинна діяльність [1]. Вважаємо за необхідне визначитися із тим, що під собою містить кожна із зазначених категорій, а також визначитися із тим, яка із них у більшій мірі відображає сутність криміналістично значущих обставин проявів протиправної діяльності організованих злочинних угруповань, що діють на території ведення бойових дій.

У навчально-методичному посібнику «Методика і тактика розслідування злочинів» пропонується розглядати злочин як прояв людської діяльності, що може набувати різну форму в залежності від психічного ставлення особи до діяння та його наслідків і характеру самого діяння або поведінки особи [9, с.18]. Фактично ж, у переважній більшості випадків у криміналістичній літературі поняття «злочин» вживається як структурна складова категорії «криміналістична характеристика злочинів» і цікавить науковців як багатoelementна комплексна система опису типових проявів протиправних посягань певного виду. На нашу думку, з позиції криміналістики злочин може розглядатися як комплекс дій з підготовки, вчинення та приховування протиправного діяння, спрямований на досягнення протиправним шляхом мети та/або цілей, визначених злочинцем, у певних умовах та із використанням відповідних знарядь та засобів. Тобто мова йдеться про певний конкретний одиничний факт вчинення протиправного діяння. Тому, на нашу думку, використання навіть множинної форми «злочини» є недосить вдалим для відображення усієї специфіки проявів кримінальної активності організованих злочинних угруповань.

Наступне поняття, яке заслуговує уваги, це «організована злочинність». В. Я. Конопельський стверджує, що сьогодні організована злочинність становить собою складне соціальне явище, трактування якого одночасно повинно відображати кримінально-правові, кримінологічні та криміналістичні його характеристики [3, с. 49]. На нашу думку, поняття злочинності є в більшій мірі кримінологічним, а не криміналістичним, так як характеризує якісну та кількісну поширеність вчинюваних протиправних діянь.

І. В. Пашинська стверджує, що з позиції криміналістики сутність організованої злочинності є організована злочинна діяльність, здійснювана організованими злочинними угрупованнями [6, с. 41], фактично ототожнюючи дані два поняття. Хоча зазначений підхід корелює із вітчизняним законодавством, яке розглядає організовану злочинність як сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку зі створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань [7], проте, на нашу думку, є не досить доречним, адже залишає поза увагою інші фактори протиправного впливу на різні суспільні інститути та процеси, знання та врахування якого є важливим для належного процесу виявлення та здійснення розслідування кримінальної активності організованих злочинних угруповань.

Досить часто організована злочинність, як крайній прояв злочинності у цілому, розглядається як негативне соціальне явище, що має цілеспрямований, стійкий, системний та планомірний характер та обумовлена існуванням сукупності суспільно-небезпечних взаємозалежних злочинних угруповань, які функціонують тривалий час на певній території з метою отримання значних прибутків [5, с. 20]. Дане визначення є важливим для теорії криміналістичної науки з позиції відображення внутрішньої структури та залежностей між злочинними формуваннями, існування та функціонування яких її й обумовлює.

В. В. Тіщенко в рамках криміналістичної науки пропонує розглядати поняття злочинності як сукупність окремих злочинів та злочинної діяльності, що утворює дві її форми вираження в зовнішньому прояві [8, с.144]. Такий підхід є досить цікавим, але потребує додаткового уточнення щодо того, який саме зміст закладається у поняття «злочинна діяльність». Вчений пропонує розглядати злочинну діяльність у широкому розумінні – як систему дій із підготовки, вчинення та приховування окремого злочину або кількох злочинів, а також у вузькому розумінні – як систематичне здійснення серії однотипних злочинів, розраховане на тривалий життєвий період [4, с. 13].

Тож, на нашу думку, із позиції відображення в об'єктивній дійсності злочин можна розглядати як певне одиничне явище, що має свою структуру, злочинність – як загальне явище, якому притаманні певні якісні та кількісні показники, а злочинну діяльність – як прояв і відображення соціальної сутності злочинів і злочинності, тобто окремий інститут певного суспільства.

Список використаних джерел

1. Аркуша Л. І. Основи виявлення та розслідування легалізації доходів, одержаних у результаті організованої злочинної діяльності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2011. 40 с.
2. Вінчук В. В. Класифікація організованої злочинності. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 листоп. 2020 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. С. 96–99.
3. Конопельський В. Я. Поняття організованої злочинності та її запобігання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 47–52.
4. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Тіщенка. Допов. вид. Одеса : Гельветика, 2019. 556 с.
5. Мінка П. Я., Чаплинський К. О. Тактика розслідування злочинів, вчинених організованими групами та злочинними організаціями : навч. посіб. Дніпропетровськ, 2007. 223 с.
6. Пашинська І. В. Теоретико-методологічні основи розслідування організованої злочинності у сфері господарської діяльності : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Харків, 2023. 296 с.

7. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>

8. Тіщенко В. В. Злочинна діяльність як об'єкт криміналістики. *Актуальні проблеми держави та права*. 2006. Вип. 27. С.139–145.

9. Тіщенко В. В., Ващук О. П., Гресь Ю. О., Колодіна А. С. Методика і тактика розслідування злочинів : навч.-метод. посіб. 4-те вид., допов. й уточ. Одеса : Юрид. літ., 2019. 108 с.

10. Чаплинський К. О., Мінка П. Я. Розслідування злочинів, вчинених злочинними угрупованнями : навч. посіб. / Дніпропетр. гуманіт. унт. Дніпро, 2009. 225 с.

Ключові слова: організована злочинність, злочинне угруповання, бойові дії, досудове розслідування, кримінальне провадження, злочинна діяльність.

Keywords: organized crime, criminal group, combat operations, pretrial investigation, criminal proceedings, criminal activity.

Белік Лариса Степанівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент, кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Кримінальне законодавство України визначає широкий спектр злочинів, зокрема тих, що спрямовані на вчинення або спробу вчинення корупційних діянь. Однією з основних форм корупційних дій є введення в оману за допомогою неправдивої інформації. Відповідно до примітки до статті 45 Кримінального кодексу України (далі – *КК України*), *корупційні кримінальні правопорушення включають в себе порушення, передбачені відповідними статтями: 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364¹, 365², 368—369² цього Кодексу*. [1]

У зв'язку з особливостями кримінальних порушень, які описані у статті 45 КК України, виникають певні труднощі під час їх розслідування та виявлення у практиці слідства та оперативно-розшукової діяльності. Аналіз проваджень за згаданими статтями свідчить про те, що злочинці, маючи на увазі уникнення відповідальності, намагаються подати неправдиву інформацію щодо своїх корупційних дій.

Така маніпуляція інформацією має важливе значення, оскільки вона вводить в оману службових осіб, які займаються оперативно-розшуковою роботою. Кримінальна дезінформація є інструментом злочинної мети, який злочинці активно використовують для того, щоб вчинити та приховати корупційні дії. У контексті цього виду діяльності, важливо розрізняти кримінальну дезінформацію від криміналістичної (оперативно-розшукової або слідчої) дезінформації, яка є законною та ефективною складовою роботи правоохоронців.

Суб'єкти корупційних кримінальних правопорушень, переважно особи з високою освітою та значним досвідом у відповідній сфері, впевнено використовують як традиційні, так і новітні технології кримінальної дезінформації. У світлі цього співробітники оперативно-розшукових і слідчих підрозділів постійно моніторять оновлення в цьому напрямі. Цей процес відбувається через застосування криміналістичної дезінформації, яку зазначені співробітники використовують для виявлення та розкриття зазначеної категорії злочинів.

Криміналістична дезінформація використовується як тактично-криміналістичний засіб, спрямований на введення підозрюваного, у скоєнні корупційного правопорушення, у помил-